

KRONIEK VAN EEN VONDELING

De ouders van mijn grootmoeder langs moeders' zijde heb ik nooit gekend. Een paar verhakkelde foto's uit de 19e eeuw tonen ons bescheiden mensen, getekend door een leven van noeste arbeid en zeker geen weelde.

Tijdens de eerste wereldoorlog ging mijn grootmoeder haar ouders bezoeken. De afstand werd te voet afgelegd. Vanaf de Gentse Burgstraat naar de wijk Kloosterbos te Nazareth.

Het was toen etappengebied (1) en even buiten de Sterre werd grootmoeder tegengehouden door een lid van de "Militair Polizei" alias de "Markenpakkers". De soldaat eiste haar identiteitskaart en noteerde een verkeerde naam. "Marie Paus" i.p.v. Maria De Paepe. Grootmoeder bevestigde dit met veel hoofdgeknik, gezien de militair een loopje nam met de werkelijkheid. Na een administratieve handeling werd zij Gentwaarts gestuurd. Zodra de soldaat uit het gezicht verdwenen was, veranderde grootmoeder van richting. Zij slaagde erin het etappengebied te doorbreken. Na uren van doorstappen, kwam zij op haar bestemming aan.

Grootmoeder heeft er nooit een geheim van gemaakt, dat haar vader een vondeling was. Een waardevol document bracht ons op het spoor van enkele waardevolle gegevens. De mondelinge getuigenis van mijn grootmoeder zorgde voor de nodige toelichting.

Het taalinstrument "Woordenboek der Nederlandse taal" (22e deel) van Dr. C.H.A. Kruyskamp geeft voor het woord "vondeling" volgende definitie; "Pasgeboren kind, dat ergens is achtergelaten en daar door iemand wordt aange troffen."

In bovenvermeld woordenboek ontdekten wij, dat de schilder Pieter Breugel een vondeling was en uit compassie werd opgenomen door de boer van het Euversnest (2).

De jonge dochters die zich van een kind wilden ontmaken, werden aangemaand het neer te leggen aan de kerkdeur. De kerkelijke synode van Mâcon in het jaar '58 heeft dit uitgevaardigd aan de parochiepriesters.

Achteraf kon men de vondelingen toevertrouwen aan liefdevolle gelovigen. Reeds in de 6e eeuw zou te Trier een soort van vondelingenhuis hebben bestaan. De kinderen die in een voor de hoofdhal staande marmeren bekken werden neergelegd, werden er opgenomen en verzorgd.

In de 7e eeuw en later werd dit bevel herhaaldelijk vernieuwd.

Het vondelingengesticht te Brussel dateert van 1809. In Gent kwam het eerst in 1820 tot stand.

Onder de heerschappij van Napoleon werd de "rolle" ingevoerd in 1811.

Napoleon vaardigde via een keizerlijk decreet uit, dat elke grote gemeente over een "rolle" moest beschikken. In de 19e eeuw werden te Gent 7.181 kinderen te vondeling gelegd. Ongeveer 4.000 waren "rollekinderen". De gezondheidstoestand van de vondelingen was zo slecht, dat 80% snel stierf.

Wanneer het kind 12 jaar oud was, werd het afgedankt. Het bleef dan meestal bij het pleeggezin wonen en trouwde in het dorp.

"Sophie Vlaemigh, oud 28 jaar, particulier, wonende op de St. Jansdreeve (3) vond op 28/11/1831 om 4,30 u 's avonds in de rolle een kind van het mannelijk geslacht. Het was gekleed met een wit hemdeken, een witte bazijnen lijfrok, een gele katoenen halsdoek en een rode katoenen muts. Gebusseld in een bruin katoenen deken, een wit wollen onderlijfje en in een witte servieten doek. In zijn bussel vond men een stuk papier waarop geschreven stond: "niet gedoopt Moeder Amelie Paepe" (4)

Dit alles stond vermeld in het register van de burgerlijke stand.

Armoede en werkloosheid in de eerste helft van de 19e eeuw waren de oorzaak van deze wanhoopsdaad. Enkele zusters van het klooster waren aangesteld om de vondelingen te laten dopen en te laten inschrijven bij de ambtenaar van de burgerlijke stand. De meeste kinderen werden gedoopt in de St. Jacobskerk. Het is eveneens bekend dat niet alle kinderen naar de Rolle werden gebracht. Een aantal in verlaten hoeken, een kloosterpoort of een kerkdeur neergelegd. Tot iemand ze vond en naar de Zusters bracht.

In het jaar 1831 werden 82 vondelingen in de Rolle neergelegd. Vanaf 1863 werd de Rolle afgeschaft.

Vondelingen kregen de eerste zorgen in het hospitaal en nadien uitbesteed op het platteland.

Volgens de getuigenis van mijn grootmoeder kwamen we te weten, dat haar

vader Josephus Paepe op 12 jarige leeftijd werd uitbesteed als “koehouder” te Nazareth (5).

Hij huwde op 20 mei 1857 met Melanie Vlaeminck, spinster van beroep. Het gezin kreeg 7 kinderen. Josephus Paepe werd voorman in de bieten-campagne in Frankrijk (6). De gouden LOUISTJES (7) waren welgekomen bij zijn thuiskomst.

Deze mensen maakten in feite de eerste grote crisis mede (1840-1850).

In 1845 de mislukking van de aardappelooft; 1846 een ziekte onder de rogge; 1847 - uitbreken van typhusplaag en in 1848 het uitbreken van de cholera.

De traditionele nijverheid stortte ineen en sleepte in zijn val duizenden arbeiders mee.

De lonen van de thuiswerkende spinsters viel terug van 0,30 fr à 0,40f fr op 0,16 fr. Het jaar 1847 bracht o.m. de hongeropstand te Gent op 17/18 mei. Winkels werden geplunderd en de bakkerijen aangevallen.

Het jaar 1848 bracht ons verschillende wanordelijkheden.

Samenscholingen werden verboden en er werd een sluitingstijd uitgevaardigd voor de herbergen om 9 u 's avonds.

De intrede van de machinale industrie luidde een nieuw tijdperk in.

Het echtpaar Josephus De Paepe en Melanie Vlaeminck stierven in het laatste oorlogsjaar 1918 met een verschil van enkele maanden.

Jos. CLAUWAERT

NOTEN

(1) Gent, hoofdplaats van Etappe 1V - ressorteerde onder het bestuur van het 4e Duitse legerkorps. Zonder de toelating van de militaire overheid mochten de inwoners van het etappen-gebied het grondgebied niet verlaten. Tot november 1915 was elke briefwisseling met de rest van het land verboden.

(2) Tektst uit het werk van Karel Van de Woestijne.

(3) Deze straat droeg de oorspronkelijke naam van St. Jansdreef, doch in het midden van de 16e eeuw heette ze de “schaepmarct”. Er werd aldaar ook een schaaapmarkt gehouden. In onze tijd werd hij de “Oude Schaapsmarkt” genoemd.

(4) Pape, paep, znw,m. wereldgeestelijke, priester, geestelijke, pastoor. Soms ook geordend geestelijke. Na de hervorming gebruikt als scheldnaam voor alle roomsen.

(5) Nazareth - 10.000 inwoners - gelegen in zandig Vlaanderen op de zuidergrens - effen zand en zandkleurige bodem. Heeft een agrarische functie. Meer dan de helft van de actieve bevolking is forens. Bezit een omgracht middeleeuws kasteel. In 1977 samengevoegd met de opgeheven gemeente Eke.

(6) Deze mensen werden ook “Fransmans” genoemd. Benaming van Vlaamse seizoenarbeiders die door de teleurgang van de huisnijverheid (vanaf circa 1838) en door de landbouwcrisis van 1885 naar Frankrijk trokken om er bij de grote boeren de oogst in te halen of bieten te hakken.

(7) De “gouden louistjes” was een volkse benaming voor de franse goudfranken in de 19e eeuw.

GERAADPLEEGDE WERKEN

- De oude straatnamen van Gent door Dr. Victor Fris.
 - Lexicon van de Daensistische beweging door Frans Van Campenhout (1993)
Uitgave K.O.J. Gent-Oostakker.
 - Stadsmagazine Gent - juli 1998.
 - Bijdrage tot de geschiedenis van Nazareth (1975) door J. Van Twembeke.
 - Toerisme in Oost-Vlaanderen jg. 1999 nr. 1
 - Vijftig stratenwandelingen door Gent door R. Buyle G.O.V. Heraut mei/juli 1984.
 - Beschrijving van Gent door G. Celis pr. 2e uitgave (1920).
 - De Gentse St. Jacobsparochie door Frans Verstraeten (1979).
 - Les cahiers de la Biloque no. 6 novembre/décembre 1979.
 - Het Gentse Rolleke en de vondelingen door M. Beké G.O.V. Heraut 1 maart 1980.
 - De Grote Oorlog door Sophie De Schaepdrijver - Uitgeverij Atlas Amsterdam/Antwerpen (1997).
-